

Шрагіна Л.І.

доцент кафедри соціальної та прикладної психології
(*Одеський національний університет імені І. І. Мечникова*)

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

Перехід економіки на інформаційний етап розвитку і необхідність створення принципово нового продукту – наукоємких ідей і технологій – корінним чином змінюють вимоги до якостей працівника і виводять на перше місце «людський чинник»: комунікативність як здатність працювати в команді, творчеськість як здатність генерувати нові ідеї і вміння навчатися як здатність швидко освоювати і практично застосовувати нову інформацію. Це означає, що в такій категорії, як «багатство і конкурентоспроможність країни», економіка виробництва поступається своїм місцем економіці Знань і Людині, володареві цих знань.

Зміна цих пріоритетів визначає для особи вирішальні чинники бути ефективним і конкурентоздатним на ринку праці. Такими чинниками виступають перш за все мотивація до постійного оновлення знань і формування нових професійних навиків, а також уміння здійснювати це.

Другим найважливішим чинником стає уміння особи брати активну участь в суспільних процесах і толерантно адаптуватися до культурної, етнічної і мовної різноманітності.

А темп змін, що відбуваються, фактично призводить до того, що процес освіти стає безперервним впродовж всього життя, що, у свою чергу, вимагає відмови від традиційних форм і методів освіти і створення принципово нової системи освіти [4].

Перераховані чинники і визначають актуальність спеціального семінару «Соціально-психологічні проблеми безперервної освіти». Робоча програма спецсемінару є авторською і складена для студентів спеціальності 7.03010201. ПСИХОЛОГІЯ. Освітньо-кваліфікаційний рівень: спеціаліст.

Головна мета семінару – в усвідомленні і ухваленні студентами основних світових тенденцій в розвитку цілей освіти і способів їх досягнення, а також критеріїв, що визначають особливості сучасної освіти: людяність як єдність істини, краси і добра; максимальний особово-інтелектуальний розвиток людини; творчість як невід'ємна частина освіти; безперервність освіти; самоосвіта.

Семінар логічно продовжує матеріал, вивчений студентами на лекціях і практичних заняттях з наступних дисциплін: «Педагогіка», «Педагогічна психологія», «Методика викладання психології».

Програма спецсемінара «Соціально-психологічні проблеми безперервної освіти» розглядає найбільш сучасні освітні технології, в тому числі й авторську технологію побудови учбового процесу як пізнавально-творчої діяльності на основі теорії рішення винахідницьких завдань (ТРВЗ).

Відмітною особливістю програми та її істотною позитивною якістю є побудова навчального курсу із застосуванням функціонально-системного підходу та методів ТРВЗ-педагогіки – для активізації учбово-творчої діяльності студентів, самостійної навчальної діяльності та для розвитку системного мислення.

Програма спецсемінара складається з двох модулів і 6 тем [9].

Тема № 1 розкриває зміну основної функції системи освіти і її елементів на різних етапах розвитку економіки. Аналізуються основні причини кризи сучасної системи освіти і шляхи його подолання. Робиться висновок про необхідність зміни основної функції системи освіти на сучасному інформаційному етапі і на порозі появи нового – «людинотворчого» – етапу розвитку суспільства [3,4].

У темі № 2 розглядається виникнення ідеї безперервної освіти і сучасний стан проблеми: розвиток структури системи безперервної освіти, види освітньої діяльності: формальна, неформальна і інформальна освіта. Розкривається зміст ключових принципів безперервної освіти:

– нові базові знання і навички для всіх;

- збільшення інвестицій в людські ресурси;
- інноваційні методики викладання і учення;
- нова система оцінки здобутої освіти;
- розвиток наставництва і консультування;
- наближення освіти до місця проживання.

Даються характеристики безперервної освіти: всеосяжність, спадкоємність, індивідуалізованість [5].

У темі № 3 «Концепція безперервної освіти і підходи до її реалізації» наведені відмінності між концепціями традиційної і безперервної систем освіти. Розглянуті тенденції зміни методики викладання і перехід до методів активного навчання; сучасні критерії ефективності освіти: узагальнені способи мислєдїяльності, комунікативність, креативність, уміння вчитися.

Розглядаються сучасні освітні технології, методи активного навчання, соціокультурне середовище освітньої установи. Розглядаються також особа вчителя як визначальний чинник реформи освіти і причини невпровадження розвиваючих педагогічних технологій [4, 5].

У темі № 4 аналізується роль творчості в освіті. В ході занять обговорюються креативність як найважливіша якість особи в сучасному суспільстві, сучасні вимоги до випускників вузів (уміння володіти інформаційними технологіями; здатність системно мислити і діяти; готовність до інновацій і уміння знаходити нові рішення) [8].

Тема 5 знайомить студентів з технологією розвитку пізнавально-творчих здібностей на основі ТРВЗ-педагогіки. Розглянуті практичні інструменти технології: генетичний аналіз, алгоритм рішення проблемних ситуацій, комплекс логічних вправ на основі системного підходу, алгоритми визначення конкретних і абстрактних понять.

Як приклад розбирається побудова елемєнту учбового курсу із застосуванням методів ТРВЗ-педагогіки для активізації учбово-творчої діяльності студентів [1, 6, 7, 8, 10].

Тема 6 «Проблема диференціювання і індивідуалізації навчання» присвячена визначенню поняття стилю навчання і проблемі поєднання стилю і методу навчання. Розглядаються когнітивні стилі в контексті проблеми безперервної освіти дорослих, теорія успішного інтелекту Р. Стенберга в контексті освіти, функції, компоненти і механізми функціонування успішного інтелекту [2].

У результаті вивчення даного курсу студент повинен:

- знати вимоги соціума до сучасної системи освіти, соціально-психологічні проблеми безперервної освіти й напрями їх вирішення;
- вміти співвідносити теоретичні положення й реалії освітнього простору, аналізувати проблеми, пов'язані із сучасною системою освіти, виявляти причини, що їх викликали, та аргументувати власні твердження.

Література

1. Альтшуллер Г.С. Теория решения изобретательских задач как основа развития творческого мышления учащихся//Новые ценности образования. 2003, вып. 1 (12). С. 3-12.
2. Евсеенкова Ю.В., Суханова К.Н. К проблеме теории и практики исследований интеллекта: некоторые аспекты успешного интеллекта Р. Стенберга //Москва-Обнинск, Психология и школа , №2, 2005, с.65-80.;
3. Меерович М.И., Шрагина Л.И. Технология творческого мышления. — Минск: ХАРВЕСТ; М.: АСТ, 2000, 2003. М., Альпина Бизнес Букс, 2008. - 495с
4. Меерович М.И., Шрагина Л.И. Система образования на человекотворческом этапе эволюции общества//Журнал руководителя управления образованием, № 5, 2009. С. 31-36.
5. Меморандум непрерывного образования Европейского Союза <http://www.znanie.org/docs/memorandum.html>
6. Шрагина Л.И. Системный подход. Активизация познавательно-творческой деятельности студентов. <http://psyfactor.org/autors/shragina.htm>
7. Шрагина Л.И. Функционально-системный подход как метод активизации самостоятельной учебной деятельности студентов //Вища освіта

України – додаток 4, том 5 (23), 2010 рік. – Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору», с.383-390.

8. Шрагіна Лариса. Технологія розвитку креативності. – Київ, Шкільний світ, 2010. – 160 с.

9. Шрагіна Л.І. Робоча програма навчальної дисципліни спецсемінару «Соціально-психологічні проблеми безперервної освіти». Одеський національний університет імені І. І. Мечникова. Кафедра соціальної та прикладної психології. – 15 с.

10. Шрагіна Л.И. Системное мышление в контексте психологии мышления и педагогики // Вища освіта України – Додаток 3 до №1, Том III, 2012р. –Тематичний випуск «Міжнародні Челпанівські психолого-педагогічні читання». С. 241-246. <http://psyfactor.org/lib/shragina3.htm>